

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Імені ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ТА ЕРГОТЕРАПІЇ

Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

УСКЛАДНЕННЯ, НАСЛІДКИ ТА ПРОФІЛАКТИКА ПРИ ХРЕБЕТНО-СПИННОМОЗКОВІЙ ТРАВМІ (ХСМТ).

УСКЛАДНЕННЯ ПРИ ХРЕБЕТНО-СПИННОМОЗКОВІЙ ТРАВМІ (ХСМТ).

- **Відлежини**
- **Постуральна гіпотензія**
- **Автономна дисрефлексія**
- **Спастика**
- **Ускладнення в роботі дихальної системи**
- **Контрактури, осифікати**

Відлежени – це виразки на м'яких тканинах, що виникають під дією тривалого тиску або тертя.

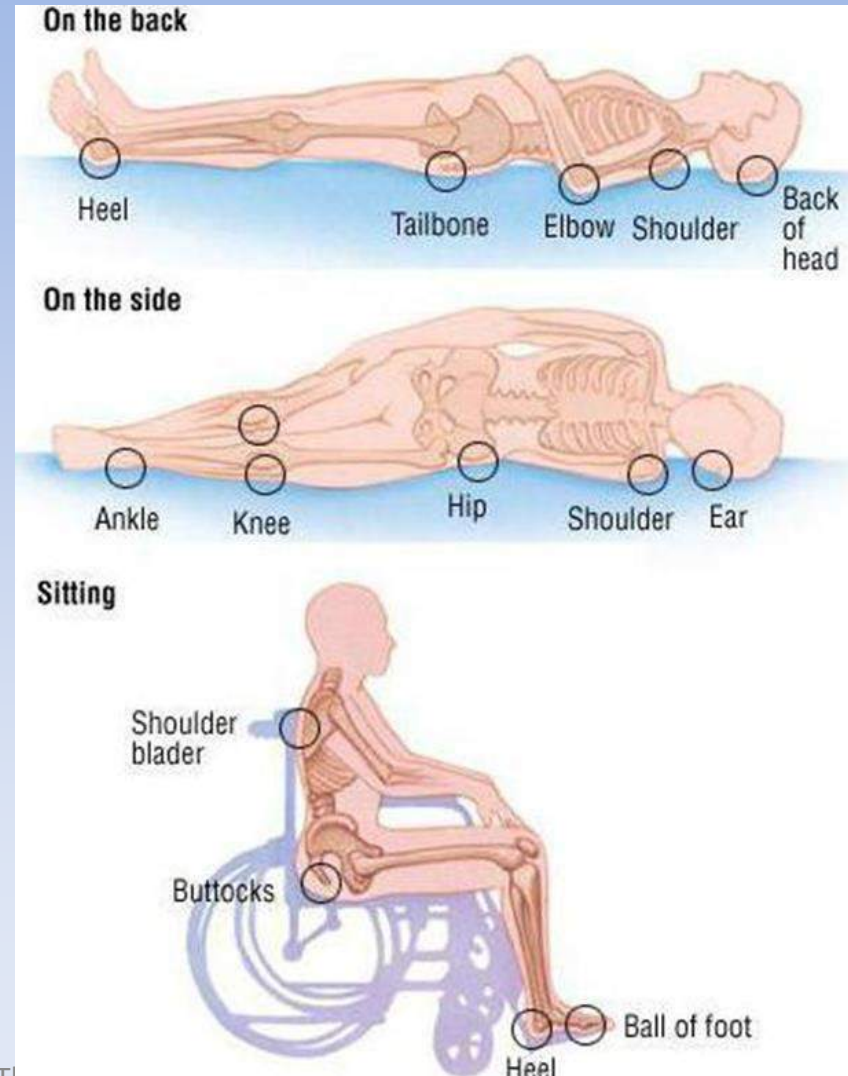
• **Причини виникнення:**

- пониження чутливості
- зменшення рухливості
- втрата вазомоторного контролю судин (зменшення опору шкіри)
- неякісне харчування
- незадовільний стан шкіри (хвороби шкіри)
- схильність шкіри до надмірного зволоження

Найбільш поширені ділянки тіла де утворюються відлежини, це кістки які знаходяться близько до поверхні шкіри

- **куприкова ділянка**
- **великі вертлюги стегнових кісток**
- **виступи сідничних кісток**
- **п'яткові кістки**
- **ділянки лопаток**
- **потилична кістка**
- **ліктьові відростки**

СТАДІЇ ВИНИКНЕННЯ ВІДЛЕЖИН

▪ **Перша стадія.** Почервоніння яке не зникає більше ніж за 24 год. Можливе місцеве почервоніння, яке має відносно чіткі контури, локальне підвищення температури шкіри, набряк, та ущільнення м'яких тканин.

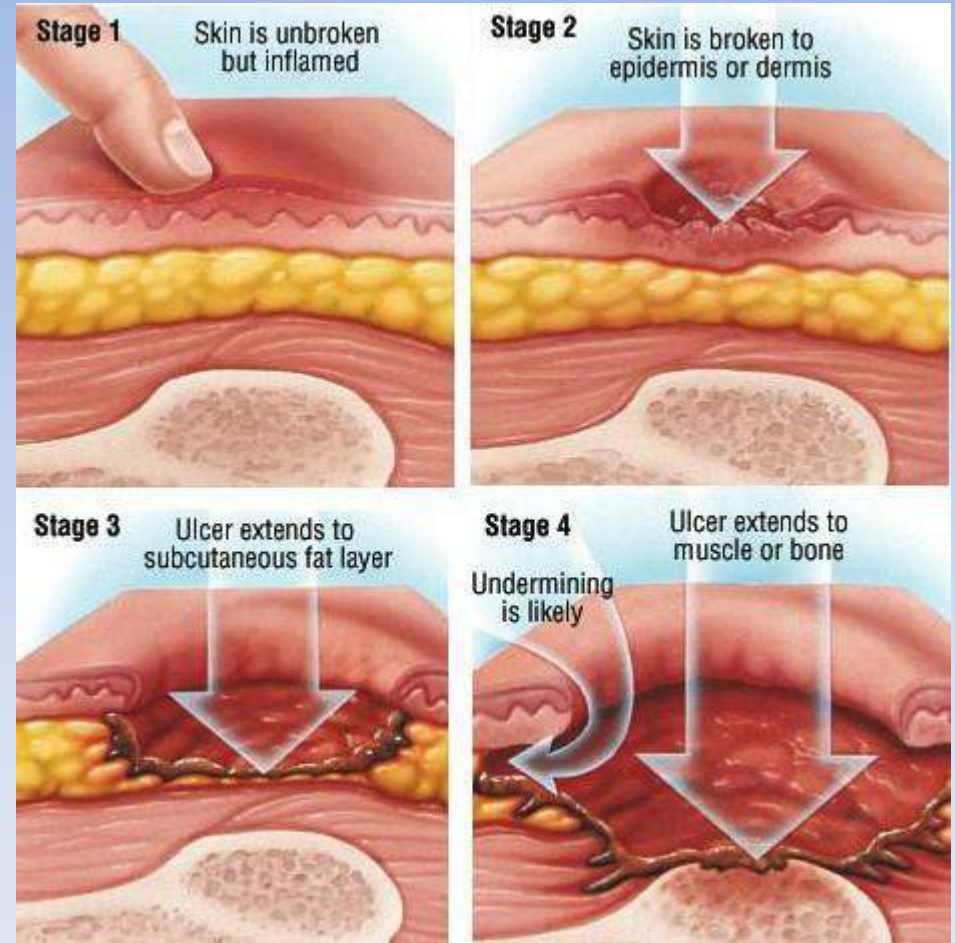
Велике значення має вміння розрізнити першу стадію виникнення від реактивної гіперемії. Реактивна гіперемія – це результат утворення в запаленому місці вазоактивних речовин (медіаторів), які розслабляють стінки судин, і це викликає збільшення притоку артеріальної крові, що відкриває раніше не функціонуючі капіляри. Реактивна гіперемія триває приблизно 2 год.

▪ **Друга стадія.** Пошкодження епідермісу, тобто верхнього шару шкіри. Можливе утворення пухирця

▪ **Третя стадія.** Пошкодження дермісу, тобто підшкірного шару шкіри

▪ **Четверта стадія.** Пошкодження м'язової та сполучної тканин

▪ **ОСТЕОМІЄЛІТ** Пошкодження кісткової

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

REHAB

This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

REHAB

This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein

Профілактика виникнення відлежин:

Перевертання з боку на бік та на живіт що 2 год.

Простирадла повинні бути чисті та сухі

Уникати складок та сторонніх предметів на простирадлі

Використовувати м'які та набивні матеріали в тих місцях, де є найбільший ризик виникнення відлежин, протипролежневі матраци

Двічі на день мити тіло теплою водою з милом

Тіло хворого слід витирати насухо після миття не тертям, а промоканням

Не вживати кремів масел та тальку які розм'якшують шкіру, їх можна застосовувати лише на підощві стоп та долонях

Повноцінне харчування

Лікування відлежин:

Надовго позбавити ділянку тіла з відлежаною від стискання

Утримувати ділянку з відлежаною у цілковитій чистоті

Не терти і не масувати ділянку з відлежаною

Постуральна гіпотензія

- **Постуральна гіпотензія або ортостатичний колапс** – це паталогічний стан який характеризується пригніченням Ц.Н.С., різким зниження артеріального та венозного тисків, зменшення маси циркулюючої крові при різкому зміні положення тіла з горизонтального у вертикальне.
- **Причини виникнення:**
  - Тривала іммобілізація
  - Втрата вазомоторного контролю судин
  - Втрата тону м'язів
- **Ознаки або симптоми:**
  - запаморочення
  - загальна слабкість
  - втрата свідомості
  - не рідко розвиваються набряки на ногах, які є симетричні
  - поблідіння

• **Профілактика виникнення постуральної гіпотензії:**

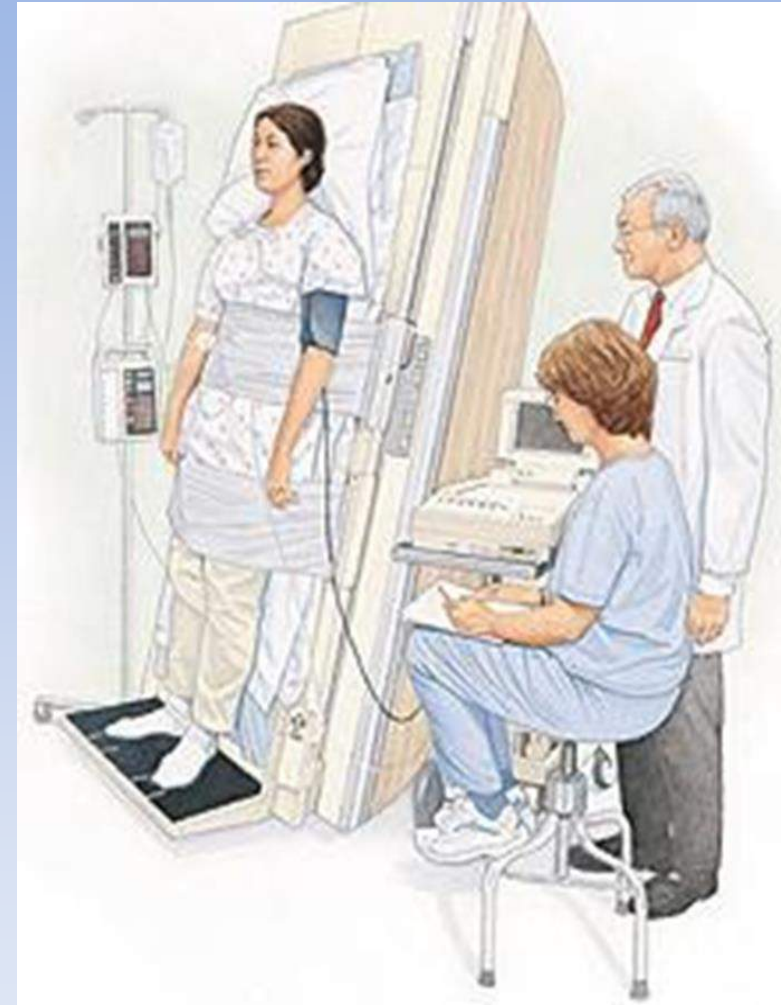
- поступове переведення з горизонтального у вертикальне положення. Слід це виконувати 2-3 рази на день, піднімаючи хворого на 10° - 15° , і утримувати це положення 20-30 хвилин, доводячи поступово до вертикального положення

- одягати на ноги спеціальні панчішки, або обмотувати їх еластичним бинтом, щоб штучно створити тонус м'язів

- при ураженні м'язів живота (T_7 та вище), слід використовувати корсет на живіт, для того щоб створити штучно внутрішньочеревний тиск

- вживати багато рідини

• При втраті свідомості, обов'язково положити хворого та підняти ноги вище рівня голови. Якщо хворий сидить на візку, тоді необхідно нахилити візок назад приблизно на кут 45° і так само підняти ноги вище рівня голови. Іноді для зменшення симптомів рекомендують слабкі дози ефедрину.

Автономна дисрефлексія

• **Автономна дисрефлексія** – це гострий синдром обширного, неконтрольованого симпатичного відділу нервової системи, який виникає в результаті підвищеної активності, спричиненої шкідливими подразниками, які мали місце нижче рівня пошкодження спинного мозку. А.Д. виникає у осіб з пошкодження спинного мозку на рівні Т6 та вище.

• **Шкідливі подразники:**

- травматичний біль (порізи, переломи)
- опіки
- інфекційні захворювання
- обстежувальні процедури (інвазивні)
- деякі ліки
- тісний одяг
- укуси комах
- сидіння та лежання на різних предметах, та інше

• **Симптоми або ознаки:**

- сильні головні болі
- підвищений артеріальний тиск
- брадикардія
- почервоніння та потовиділення вище рівня пошкодження спинного мозку
- збільшення свастики
- розпливчате бачення предметів (звуження зіниць)

• Всі симптоми загострюються у положенні лежачи на спині, і неконтрольоване зростання артеріального тиску може призвести до інсульту, або зупинки серця.

• **Лікування:**

- негайно посадити пацієнта, це дозволить знизити артеріальний тиск
- знайти та усунути шкідливий подразник
- на шкіру вище пошкодження нанести нітрогліцерин, для зменшення артеріального тиску
- покликати на допомогу

Спастика

This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for

Спастика

Спастика – це опір до розтягу який залежить від швидкості, і включає тільки активний компонент м'язу. Виникає в наслідок збереження цілісності рефлекторної дуги.

При проявах спастики спостерігається:

- гіперрефлексія
- мимовільні ритмічні скорочення м'язів
- напруженість м'язів при пальпації
- клонус – це ритмічні скорочення м'язу у відповідь на швидкий розтяг

Ціль реабілітолога – навчити пацієнта ефективно справлятися із спастикою і попереджати віддалені наслідки.

Негативні наслідки спастики:

- нерівномірний розподіл тиску на суглобові хрящі, що призводить до їх руйнування
- капсульні та м'язові контрактури
- підвивихи
- морфологічні зміни в Ц.Н.С., руховій діяльності і функціональних можливостях

Позитивні наслідки спастики:

- попередження атрофії м'язів
- підтримка постави та балансу
- сприяння функціональній активності (перекочування, сидання)

Причини посилення спастики:

- інфекція сечовидільних шляхів
- переповнення сечового міхура та кішківника
  - каміння в нирках чи сечових шляхах
    - відлежини
    - вrostання нігтів у шкіру
    - емоційні стани (стрес)
      - тісний одяг
  - переохолодження організму
    - біль

Фізична реабілітація при проявах спастики:

- довготривалі пасивні рухи, на амплітуду
  - тепло, холод
- ротаційні рухи у суглобах, та тулубі
  - зміна положення тіла
- осьове навантаження на суглоби
  - активні фізичні вправи

Причиною ускладнення в роботі дихальної системи осіб з хребетно-спинномозковою травмою є порушення іннервації м'язів які беруть участь в акті дихання.

- **Функція кашлю** – це спроможність самостійно очистити легені від виділень, які в них утворюються.
- **Типи кашлю:**
  - **Функціональний кашель** – це кашель, який спроможний очистити легені від виділень, тут потрібна повна іннервація всіх основних м'язів дихання
  - **Слабо функціональний кашель** – це кашель який спроможний очистити тільки первинні та великі бронхи від виділень, він спостерігається при паралічі м'язів живота та частково міжреберних м'язів
  - **Не функціональний кашель** – це кашель який не спроможний очистити нічого, він спостерігається при паралічі м'язів живота та міжреберних м'язів
- **Рівні іннервації дихальних м'язів**
- **C₁-C₄** – Потрібна механічна вентиляція легень
- **C₅-T₁** – Тільки діафрагмальне дихання, кашель не функціональний, зменшена рухливість грудної клітки(можливість появи контрактур), зменшений об'єм вдихаючого повітря.
- **T₁₋₆** – реберно-діафрагмальне дихання, кашель слабо функціональний
- **T₇₋₁₂** – реберно-діафрагмальне дихання з роботою м'язів живота, кашель функціональний
- **Обстеження дихальної системи у осіб з ураження спинного мозку включає:**
  - вивчення історії хвороби
  - колір слизових оболонок
  - частота дихання (12-16 дихальних рухів грудною кліткою за одну хвилину)
  - тип дихання (реберне, діафрагмальне, змішане) іб
  - тип кашлю (функціональний, слабо функціональний, не функціональний)
  - використання додаткових м'язів дихання
  - визначення ЖЄЛ
  - аускультация
- **Лікування або фізична реабілітація:**
  - Підтримка, або відновлення рухливості грудної клітки
    - Активні вправи на амплітуду рухів верхніх кінцівок з врахуванням дихання
    - Пасивна ротація тулуба, або маніпуляції грудної клітки, виконуються тільки при фіксованому хребті
  - Збільшення сили м'язів, які приймають участь у диханні:
    - дихальні вправи (вправи на затримку дихання, на форсований вдих та видих, вправи на кашель)
  - Збільшення вентиляції легень:
    - постуральний дренаж
    - вібраційний масаж
  - Всі ці вправи можна застосовувати під час лікування одночасно.

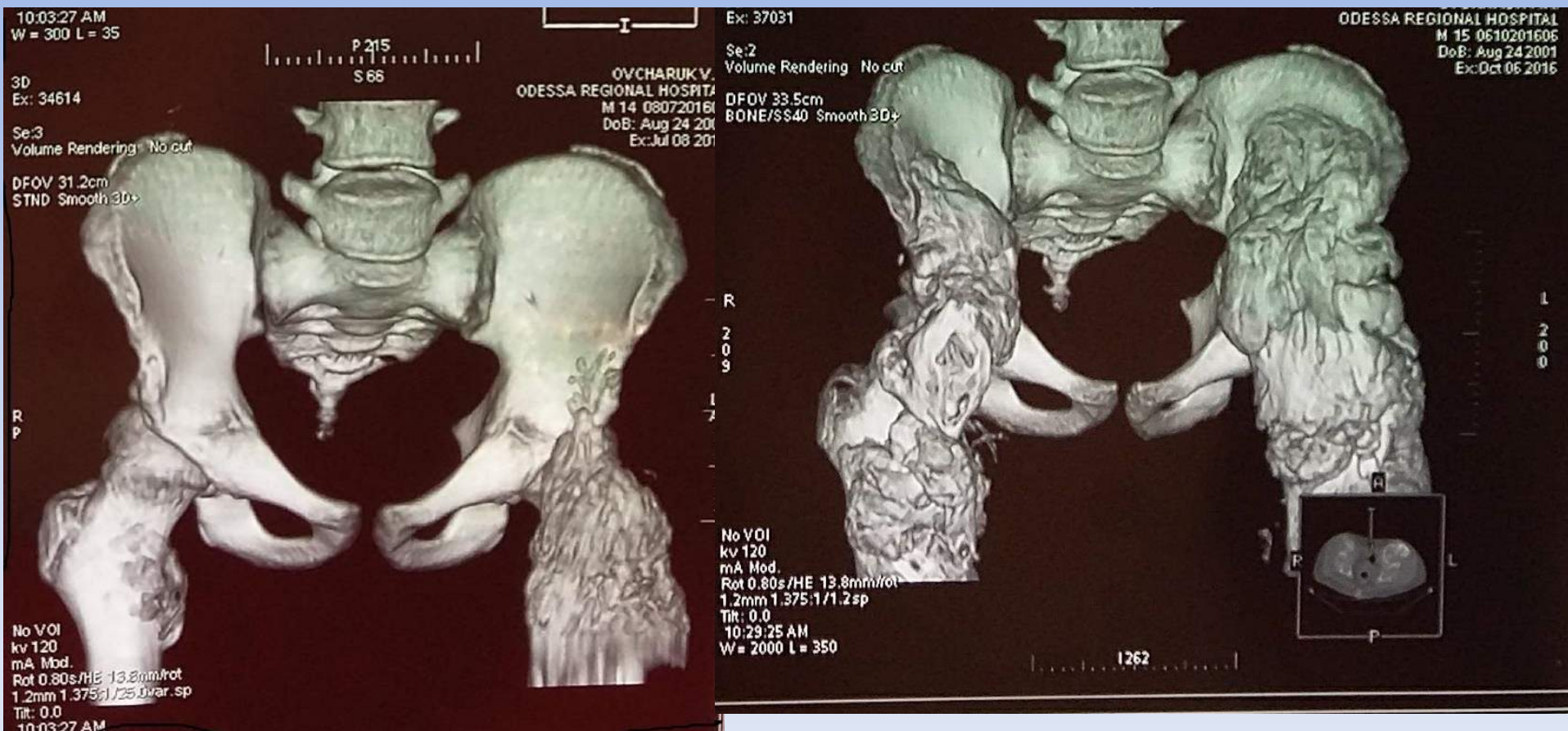
Контрактури та осифікати

- Контрактури – це обмеження руху у суглобі.
- Фактори ризику виникнення контрактур при ураженні спинного мозку:
  - зниження рухової активності
  - спастичністю або в'ялість м'язів
  - осифікати
  - набряки
  - диссинергії

Осифікати – це патологічне ущільнення м'яких тканин, в анатомічно ненормальних ділянках.

• **Причини виникнення до кінця не виважені, але є різні теорії:**

- гіпоксія тканин
- порушення обміну кальцієм (гіперкальцемія та гіперкальцеурія)
- надмірний місцевий тиск на тканини
- мікротравма під час агресивних пасивних рухів
- локальний крововилив, який може призвести до формування кісткових клітин
- зміни в ендокринній системі

• **Осифікати утворюються вздовж:**

- сухожиль
- апоневрозів
- фасцій
- Осифікати при своєму утворенні не зачіпають окістя та капсулу суглоба, і характерне для повного ураження спинного мозку.

• **Ділянки суглобів де найчастіше утворюється осифікат:**

- кульшовий
- колінний
- плечовий
- суглоби хребта

• **Симптоми або ознаки:**

- локальний набряк
- зменшення амплітуди руху
- локальне почервоніння
- локальне підвищення температури
- затуманення на рентгенівському знімку в місці підозри, але тільки це можна виявити через 4-10 тижнів після початку процесу утворення
- Весь процес формування осифікату триває до 30 тижнів, це приблизно становить бмісяців

• **Ускладнення:**

- зменшення амплітуди руху, контрактура
- анкілоз суглоба

• **Лікування осифікатів:**

- дідронал (двонатрій-етидронат) в основному його використовують при утворенні несправжнього суглобу
- оперативне втручання, його застосовують тільки для збільшення амплітуди руху
- м'які пасивні рухи, та активні вправи на амплітуду руху